

Hjem som muligt for dem, der ønsker at blive Landbrugere, men vanskelig er i Stand til at skaffe sig Jord. Vi har arbejdet paa dette Formaal i mange Aar, ogsaa gennem de gældende Husmandslove. Jeg tror dog ikke, det kan benægtes, at denne Vej har haft sine Vanskeligheder, og at det egentlige Formaal ikke er naaet. Jeg tror, at de ganske betydelige Ofre, som Staten har bragt, er, jeg vil ikke sige, spildte, men dog ikke udnyttede paa den Maade, man havde ønsket det, saaledes at de, der kom i Besiddelse af disse mindre Jordbrug, kom til at indtage en saa god Stilling, som vi havde ønsket. Forholdet er i Virkeligheden det, naar man ser ganske reelt paa det, at disse Ofre fra Statens Side har været en ren og skær Gave til dem, der kom i Besiddelse af disse Brug, idet Forrentningen, indbefattet Afdragene, ikke er større, end hvad Staten selv yder i Rente. Naar Afdragstiden er forbi, har Staten i Virkeligheden ikke faaet noget af sin Kapital tilbage. Og der er det skæve ved det, at disse Ofre fra Statens Side i aller væsentligste Grad kun kommer den første Besidder af disse Jordlodder til gode. Naar han nemlig afstaar sin Ejendom ved Handel eller paa anden Maade til andre, bliver i de allerfleste Tilfælde Statskassens Offer indrulleret under Ejendommens Værdi. Det har man haft mange Beviser paa ogsaa i den Tid, jeg havde med denne Sag at gøre, at naar en Statshusmands lod solgtes, blev der taget Hensyn til det billige Laan. Den første Besidder indkasserede derved en ikke ganske lille øjeblikkelig Fordel. Og mange har derved ladet sig friste til at afstaa en saadan Ejendom ved Udsigt til at komme i Besiddelse af et Par Tusind Kroner eller maaske mere. Og de har saa troet, at det var en virkelig Gevinst for dem, men det er det ikke. Thi naar den Mand, der maaske har tjent 2—3,000 Kr. paa den Maade, skal købe sig en ny Ejendom, saa kommer Bagsmækket. Den Pris, han maa betale for den nye Ejendom, tager hele det Beløb, han har tjent paa den første. Og han kommer derved til at sidde daarligere i det, end han gjorde i Forvejen. Og den Mand, der har købt Statshusmandsbruget og givet en større Pris for det, har ikke længere den Fordel af Statens Offer som den, der først kom i Besiddelse af Lodden. Derfor tror jeg, at de store Ofre, der er bragte fra Statens Side, ikke har faaet den Betydning, vi ønskede de skulde have.

Det Formaal, som ligger til Grund for det foreliggende Lovforslag, er jo at anvende den Jord, som det offentlige ejer, til at fremskaffe saa mange selvstændige Hjem som muligt. Det, der har været tilstræbt af os, der har arbejdet med denne Sag i Landbokommissionen, var at bidrage til, at ikke den samme Ulempe skulde opstaa her som ved de tidligere Forsøg med Støtte og Hjælp fra Staten, nemlig at Fordelen kun kom den øjeblikkelige Indehaver til gode. Vi har ønsket, at den Jord, Staten ejer, saa vidt muligt benyttes til Oprettelse af selvstændige Brug for de Folk, der ønskede at drive Landbrug. Men vi har, som sagt, ønsket, at Fordelen ikke blev en Gave til den enkelte, men at den kunde strække sig ogsaa til de efterfølgende Ejere. Vi har tillige ønsket at sikre, at den Værdistigning, der maatte finde Sted paa Jorden, vedvarende kom det offentlige til gode og ikke de private Brugere. Det er derfor slaaet fast, at den Pris, som Jorden i Henhold til sin Ydeevne er værd, ikke betales ved Udbetaling af en fast Kapital, men gennem Forrentning af Kapitalens Beløb, saaledes at vedkommende Indehaver ikke giver mere i aarlig Afgift, end hvad der svarer til Ejendommens Afkastnings- og Brugsværdi efter Jordens Beskaffenhed, Beliggenhed o. s. v. Den store Fordel, at disse Ejendomme, som det offentlige ejer, ikke kan benyttes i Spekulationsøjemed, opnaar man ved saaledes at sikre sig, at Afgiften svarer til Jordens virkelige Brugsværdi — selvfølgelig fraset de Forbedringer, som Ejeren har bekostet, og som han altid skal have Ret til at faa fuldt Vederlag for. Det Merudbytte, som Jorden paa Grund af Konjunkturstigninger frembringer, vil saaledes altid gaa i Statens Kasse. Denne Ordning tror vi, at de vedkommende Brugere vil være godt tjente med. Og jeg er ikke bange for disse tilbagevendende Omvurderinger, saaledes som man fra enkelte Sider synes at være. Jeg tror ikke, man skal se paa dem med saa stor Forskrækkelse. De vil neppe faa den store Betydning, som man i forskellige Retninger tillægger dem, idet det jo bliver forholdsvis faa Statsborgere, der kommer i Besiddelse af disse Ejendomme. Derimod tror jeg, at det kunde være rigtigt, før man skrider til de store Reforme med Hensyn til Skatter paa Jord, at have lidt Erfaring ogsaa med Hensyn til dette Punkt. Jeg ønsker derfor denne Foranstaltning gennemført som et Forsøg, for at man kan se, hvilken